

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

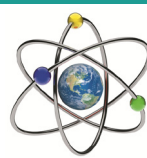
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 358 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhlisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстоворждении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
Yakubjonov Xasan Qahramonovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
Umarov Xusniddin Egamboyevich	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
Sodikova Makhliyo	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
A'zamov Inom Salimjonovich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
Abidjanova Vasila To'likinovna	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
Prenova Gulsara Barlikbayevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
Meyliqulova Manzura Abdullayevna	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
Ne'matova Zarina Furqat qizi	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
Kamolova Nargiza Ibragimovna	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
Малдыбаев Куандик Бекбауович	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
Икрамова Мунира Маруфжановна	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
Kazakov Shavkat Norgobilovich	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
Shadiyev Feruz Djaxonovich	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
Xolmuxamedova Zilola Azimovna	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
Toshmatova Yulduz Olloqulovna	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarining kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarning dars samaradorligidagi ahamiyati	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmi	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	

Ingiliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalmamat qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	

“AVESTO” TA'LIMOTIDA MA'NAVIY-AXLOQIY QARASHLARNING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

UDK: 37.017:28(575.1)

Aliyev Islambek Tursinbayevich

Toshkent xalqaro moliya boshqaruvi va texnologiyalari universiteti,
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent
@islambek730223@gmail.com

Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada zardushtiylikning muqaddas manbasi - “Avesto”da ilgari surilgan ma’naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik mazmuni va tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida “Avesto”ning o'zbek tilidagi tarjimalari, shuningdek, respublika va xorijiy olimlarning mavzuga oid ilmiy ishlari tarixiy-pedagogik, qiyosiy va tizimli tahlil metodlari asosida o'rganilgan. “Ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal” triadasining shaxs ma’naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik model sifatidagi mohiyati asoslab berilgan. Shuningdek, “Avesto”da aks etgan tarbiyaning maqsadi, mazmuni, tamoyillari, metod va vositalari tizimlashtirilib, ularning poklik, mehnatsevarlik, mas'uliyat, tabiatga ehtirom va ezgulik kabi fazilatlarini shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot natijalari asosida “Avesto”ning ma’naviy-ma'rifiy va pedagogik merosidan zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida, xususan, bo'lajak pedagoglarning kasbiy va ma'naviy tayyorgarligini takomillashtirishda foydalanish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: “Avesto”, zardushtiylik, ma’naviy-axloqiy tarbiya, ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal, Asha, poklik, mehnat tarbiyasi, ekologik tarbiya, pedagogik meros.

Abstract: This article analyzes the pedagogical content and educational significance of the spiritual and moral ideas presented in the Avesta, the sacred text of Zoroastrianism. The study examines Uzbek translations of the Avesta as well as relevant scholarly works by national and international researchers using historical-pedagogical, comparative, and systematic methods of analysis. The triad of “good thoughts, good words, good deeds” is substantiated as a holistic pedagogical model aimed at fostering the spiritual and moral development of the individual. The aims, content, principles, methods, and means of education reflected in the Avesta are systematized, and their role in cultivating such qualities as purity, diligence, responsibility, respect for nature, and commitment to goodness is elucidated. Based on the findings, proposals and recommendations are developed for integrating the spiritual, educational, and pedagogical heritage of the Avesta into contemporary educational practice, particularly in enhancing the professional and moral preparation of future teachers.

Key words: Avesta, Zoroastrianism, spiritual and moral education, good thoughts, good words, good deeds, Asha, purity, labor education, environmental education, pedagogical heritage.

Аннотация: В статье анализируются педагогическое содержание и воспитательное значение духовно-нравственных идей, представленных в священном источнике зороастризма - “Авесте”. В ходе исследования на основе историко-педагогического, сравнительного и системного методов анализа изучены переводы “Авесты” на узбекский язык, а также научные труды отечественных и зарубежных исследователей по данной проблематике. Обоснована сущность триады “благая мысль, благое слово, благое дело” как целостной педагогической модели, направленной на духовно-нравственное совершенствование личности. Систематизированы цель, содержание, принципы, методы и средства воспитания, отражённые в “Авесте”, раскрыта их роль в формировании таких качеств личности, как чистота, трудолюбие, ответственность, уважительное отношение к природе и стремление к добру. На основе результатов исследования разработаны предложения и рекомендации по использованию духовно-просветительского и педагогического наследия “Авесты” в современном образовательном процессе, в частности при совершенствовании профессиональной и духовно-нравственной подготовки будущих педагогов.

Ключевые слова: “Авеста”, зороастризм, духовно-нравственное воспитание, благая мысль, благое слово, благое дело, Аша, чистота, трудовое воспитание, экологическое воспитание, педагогическое наследие.

KIRISH

Globallashuv sharoitida yoshlarning ma'naviy-axloqiy immunitetini mustahkamlash ta'lim tizimi oldidagi ustuvor vazifalardan biriga aylandi. Axborot oqimining keskin ortishi, ommaviy madaniyat ta'siri va qadriyatlar inqirozi tarbiya mazmunini milliy hamda umuminsoniy merosga tayangan holda boyitishni talab etmoqda. Bu jihatdan xalqimizning eng qadimgi yozma yodgorliklaridan biri bo'lgan "Avesto" alohida ahamiyat kasb etadi.

"Avesto" zardushtiylik dinining muqaddas kitobi bo'lish bilan birga, Markaziy Osiyo xalqlarining qadimgi dunyoqarashi, turmush tarzi, huquqiy me'yorlari va tarbiyaviy an'alarini o'zida mujassam etgan qomusiy manbadir. Unda inson kamoloti, ezgulik va yovuzlik kurashi, poklik, mehnat, oila, tabiatga munosabat kabi masalalar yaxlit axloqiy tizim sifatida bayon etilgan. 2001-yilda kitob yaratilganining 2700 yilligi respublikamizda keng nishonlanishi munosabati bilan u ilk bor o'zbek tiliga to'liq tarjima qilinib, nashr etildi ^[1; 2]. Bu esa manbani pedagogik nuqtai nazardan chuqurroq o'rganish imkonini yaratdi.

Shunga qaramay, mavjud tadqiqotlarning ko'pchiligi "Avesto"ni tarixiy, falsafiy, adabiy yoki diniy jihatdan tahlil qiladi. Undagi ma'naviy-axloqiy qarashlarning aynan pedagogik xususiyatlari - tarbiyaning maqsadi, mazmuni, tamoyillari, metod va vositalari - yaxlit tizim sifatida yetarli darajada ochib berilmagan. Ushbu qarashlarni zamonaviy ta'lim jarayoniga tatbiq etishning ilmiy-metodik asoslari ham to'liq ishlab chiqilmagan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

"Avesto"ni o'rganish bo'yicha mavjud ilmiy ishlarni shartli ravishda uch guruhga ajratish mumkin:

- manba tarjimalari va matnshunoslik tadqiqotlari;
- respublikamiz olimlarining tarixiy-pedagogik ishlari;
- xorijiy avestoshunoslarning dinshunoslik va falsafiy tadqiqotlari.

Manba tarjimalari. "Avesto"ning o'zbek tilidagi asosiy tarjimalari Asqar Mahkam ^[1] va Mirsodiq Is'hoqov ^[2] tomonidan 2001-yilda amalga oshirilgan. Keyinroq Narzulla Jo'rayev tarjimasi ham nashr etildi ^[3].

O'zbek tarjimonlari asosan I.M. Steblin-Kamenskiyning ruscha tarjimasiga ^[13], asl matn nashrlari va G'arbiy Yevropa tillaridagi tarjimalarga tayanganlar.

Rus tilidagi dastlabki tizimli nashrlardan biri sifatida A.O. Makovelskiy ishi ^[14] ham ilmiy muomalada keng qo'llaniladi.

Respublikamiz olimlarining tadqiqotlari. Mavzuni pedagogik jihatdan o'rganishda J. Yo'ldoshev va S. Hasanovning "Avesto"da axloqiy-ta'limiy qarashlar" asari ^[4] asosiy manbalardan biri hisoblanadi. Mualliflar Avestodagi tarbiya g'oyalarini ilk bor tizimli tarzda pedagogika tarixi kontekstida tahlil qilganlar.

H. Boboyev va S. Hasanov "Avesto"ni ma'naviyatimiz sarchashmasi sifatida talqin etib, undagi ijtimoiy-axloqiy me'yorlarni yoritgan ^[5].

H. Homidov esa asarning ma'naviy-ma'rifiy ahamiyatiga oid qarashlarni umumlashtirgan ^[6].

O. Hasanboyeva oilada ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalarini tadqiq etar ekan, milliy tarbiya an'alarining qadimiy ildizlariga, jumladan, Avesto merosiga murojaat qiladi ^[7].

So'nggi yillarda bu yo'nalishdagi maqolalar soni ortib bormoqda. Masalan, Z.U. Xayitov Avesto ta'limoti asosida O'rta Osiyo xalqlarining ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ma'naviy hayotini hamda uning tarbiya vositasi sifatidagi o'rni tahlil qilgan ^[8]. Biroq ushbu ishlarning aksariyati tavsifiy xarakterga ega bo'lib, Avestodagi tarbiyaviy g'oyalar pedagogik kategoriyalar - maqsad, mazmun, tamoyil, metod va vosita - bo'yicha kamdan-kam tizimlashtiriladi.

Xorijiy olimlarning tadqiqotlari. Ingliz olimasi Meri Boys zardushtiylikning diniy e'tiqodi va amaliyotini tarixiy rivojlanishda yoritib, "ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal" tamoyilining kundalik hayot va marosimlardagi o'rnini ko'rsatib bergan ^[9].

London universiteti SOAS professori Almut Hintze zardushtiylikning o'ziga xos monoteistik xususiyatlarini va yaxshilik hamda yovuzlik dualizmini tahlil qilgan ^[10]. Uning ta'kidlashicha, inson hayotining maqsadi yovuzlikka qarshi ezgu fikr, ezgu so'z va ezgu amal orqali kurashishdir.

Nemis olimi H. Humbax "Gotlar" matnining ilmiy tarjimasini va sharhini yaratgan ^[11]. M. Shtausberg va Y. Vevaina tahriri ostidagi to'plamda zardushtiylik axloqi, marosimlari va ta'lim an'alarini zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida yoritilgan ^[12].

Xorijiy tadqiqotlarda Avesto asosan dinshunoslik, filologiya va falsafa nuqtai nazaridan o'rganiladi, uning pedagogik salohiyati esa alohida tadqiqot predmeti sifatida kam tahlil qilinadi. Respublikamiz tadqiqotlarida esa tarbiyaviy jihat ustun bo'lsa-da, xorijiy matnshunoslik natijalari yetarlicha inobatga olinmaydi. Ushbu ikki yo'nalishni uyg'unlashtirish mazkur maqolaning ilmiy yangiligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini tarixiylik va vorisiylik tamoyillari, shaxsga yo'naltirilgan hamda aksiologik (qadriyatlarga asoslangan) yondashuvlar tashkil etadi. "Avesto" matni pedagogik manba sifatida ko'rib chiqildi va undagi axloqiy g'oyalar tarbiya nazariyasi kategoriyalari orqali talqin qilindi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- tarixiy-pedagogik tahlil - "Avesto"dagi tarbiyaviy g'oyalarni ular shakllangan ijtimoiy-tarixiy sharoit bilan bog'liq holda o'rganish;
- matn tahlili (kontent-tahlil) - "Gotlar", "Yasna", "Yashtlar" va "Vandidod" qismlaridagi axloqiy tushunchalar (ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal, Asha, poklik, mehnat) bo'yicha matn parchalarini ajratish va guruhlash;
- qiyosiy tahlil - o'zbek tarjimalari [1; 2; 3] va ruscha tarjimini [13] solishtirish, respublikamiz va xorijiy olimlar talqinlarini qiyoslash;
- tizimli tahlil va umumlashtirish - aniqlangan g'oyalarni tarbiyaning maqsadi, mazmuni, tamoyillari, metod va vositalari bo'yicha tizimlashtirish;
- pedagogik modellashirish - "ezgu fikr - ezgu so'z - ezgu amal" triadasi asosida ma'naviy-axloqiy tarbiya modelini ishlab chiqish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil natijasida "Avesto"dagi ma'naviy-axloqiy qarashlarning beshta asosiy pedagogik xususiyati aniqlandi. Ular quyida ketma-ket yoritiladi va 1-jadvalda umumlashtiriladi.

1. **Tarbiyaning yaxlit triadali modeli.** "Avesto" axloqining o'zagini "Humata, Hukhta, Hvarshta" - ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal tamoyili tashkil etadi^[1; 9]. Pedagogik nuqtai nazardan bu triada shaxs tarbiyasining uch tarkibiy qismini - tafakkur (kognitiv), nutq (kommunikativ) va xulq (faoliyat) sohalarini yagona tizimga birlashtiradi. Ezgu fikr axloqiy ong va e'tiqodni, ezgu so'z muomala madaniyati va rostgo'ylikni, ezgu amal esa ijtimoiy foydali faoliyatni ifodalaydi. Muhimi shundaki, uchala bo'g'in bir-birini taqozo etadi: fikr so'zda, so'z esa amalda o'z ifodasini topgandagina tarbiya to'liq natija beradi. Bu g'oya zamonaviy pedagogikadagi bilim, munosabat va xulq birligi haqidagi qarashlar bilan hamohangdir.
2. **Erkin tanlov va shaxsiy mas'uliyat tamoyili.** "Gotlar"da inson ezgulik (Asha - haqiqat, adolat, tartib) va yovuzlik (Druj - yolg'on) o'rtasida mustaqil tanlov qiluvchi mavjudot sifatida talqin etiladi^[10; 11]. Inson har bir fikri, so'zi va amali uchun shaxsan javobgar. Bu qarash tarbiyada majburlashni emas, balki ongli tanlov va o'z-o'zini tarbiyalashni ustuvor qo'yadi. Demak, "Avesto"da tarbiyalanuvchi tarbiyaning passiv obyekti emas, balki faol subyekti sifatida qaraladi.
3. **Jismoniy va ma'naviy poklik birligi.** "Avesto"da poklik keng ma'noda tushuniladi: tana, kiyim, uy-joy, suv, yer va olov pokligi ruh va fikr pokligi bilan uzviy bog'langan^[1; 4]. "Vandidod" qismida gigiyena va sanitariya qoidalari batafsil bayon etilgan. Pedagogik jihatdan bu qarash sog'lom turmush tarzi, gigiyena madaniyati va axloqiy poklik tarbiyasini yagona jarayon sifatida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Bu jihat pedagogik valeologiya fanining g'oyaviy ildizlaridan biri sifatida ham qaralishi mumkin.
4. **Mehnat va ekologik tarbiyaning axloqiy mazmuni.** "Avesto"da yerga ishlov berish, chorva boqish, daraxt o'tqazish va suv inshootlarini barpo etish ezgu amal sifatida ulug'lanadi, dangasalik esa yovuzlikka xizmat qilish deb qoralanadi^[1; 5]. Suv, yer, havo va olovni ifloslantirish og'ir gunoh hisoblanadi. Shunday qilib, mehnat tarbiyasi va tabiatga ehtiyotkorona munosabat diniy-axloqiy burch darajasiga ko'tarilgan. Bu holat ekologik tarbiyaning eng qadimgi namunalaridan biri sifatida baholanadi.
5. **Oila va jamoa tarbiyaning asosiy muhiti sifatida.** "Avesto"da oila muqaddas qadriyat sifatida e'zozlanadi. Ota-onaga hurmat, farzand tarbiyasiga mas'uliyat, ahdga vafodorlik, mehmondo'stlik va muhtojlarga yordam berish asosiy axloqiy me'yorlar qatoridan joy olgan^[4; 7]. Bolani yetti yoshdan boshlab diniy-axloqiy bilimlarga o'rgatish va o'n besh yoshda jamoaga a'zo sifatida qabul qilish an'anasi tarbiyaning yosh bosqichlariga mos tashkil etilganini ko'rsatadi^[9]. Bu bosqichma-bosqichlik zamonaviy yosh pedagogikasi g'oyalariga yaqindir.

1-jadval: “Avesto”dagi ma’naviy-axloqiy tarbiyaning pedagogik tizimi

Pedagogik kategoriya	“Avesto”dagi mazmuni	Zamonaviy ta’limdagi ifodasi
Tarbiya maqsadi	Ezgulik (Asha) tarafida turuvchi, fikri, so’zi va amali pok komil inson	Ma’naviy yetuk, ijtimoiy faol, mas’uliyatli shaxs
Tarbiya mazmuni	Axloqiy, mehnat, jismoniy-gigiyenik, ekologik, oilaviy tarbiya	Ma’naviy-axloqiy, mehnat, valeologik, ekologik, oilaviy tarbiya
Tamoyillar	Fikr-so’z-amal birligi; erkin tanlov va mas’uliyat; poklik; mehnatsevarlik	Ong va xulq birligi; shaxsga yo’naltirilganlik; sog’lom turmush tarzi; faoliyatli yondashuv
Metodlar	Pand-nasihat, namuna (afsonaviy qahramonlar timsoli), duo va madhiyalar orqali ta’sir, odatlantirish, rag’batlantirish va qoralash	Suhbat, ibrat, hikoya va badiiy obrazlar, mashq va odatlantirish, rag’batlantirish
Vositalar	Mehnat, marosim va bayramlar (Navro’z), oila, jamoa, tabiat	Mehnat faoliyati, milliy bayramlar, oila va mahalla hamkorligi, ekologik tadbirlar
Natija mezonlari	Ezgu amallar yig’indisi, rostgo’ylik, poklik	Axloqiy xulq, ijtimoiy faollik, sog’lom turmush tarzi ko’rsatkichlari

Jadvaldan ko’rinadiki, Avestoda tarbiya alohida axloqiy o’g’itlar to’plami emas, balki maqsad, mazmun, tamoyil, metod va vositalari o’zaro bog’langan yaxlit pedagogik tizimdir.

Olingan natijalar J. Yo’ldoshev va S. Hasanovning Avestoda ta’lim va axloqiy tarbiya o’zaro uyg’un holda talqin etilgani haqidagi xulosasini tasdiqlaydi [4]. Shu bilan birga, mazkur tadqiqot ushbu qarashlarni pedagogik kategoriyalar bo’yicha tizimlashtirish orqali ularni kengaytiradi. Agar avvalgi ishlarda Avestodagi g’oyalar ko’proq axloqiy o’g’itlar ro’yxati sifatida berilgan bo’lsa, bu yerda ular yaxlit tarbiya tizimi sifatida ko’rib chiqildi.

Xorijiy tadqiqotchilar bilan qiyoslaganda, M. Boys va A. Hintze ishlarida “ezgu fikr, ezgu so’z, ezgu amal” tamoyili asosan diniy-axloqiy me’yor sifatida talqin qilinadi [9; 10]. Tahlillar esa ushbu tamoyilning shaxs tarbiyasining kognitiv, kommunikativ va faoliyat tarkibiy qismlarini qamrab oluvchi pedagogik model ekanini ko’rsatadi. Bu talqin zamonaviy G’arb pedagogikasidagi axloqiy rivojlanish nazariyalari bilan ham muvofiq keladi. Masalan, L. Kolberg axloqiy tafakkur rivojini ongli tanlov bilan bog’laydi [15], T. Likona esa xarakter tarbiyasini axloqiy bilish, axloqiy his va axloqiy xulq birligi sifatida ta’riflaydi [16]. Avestodagi triada shu uch tarkibiy qismning qadimgi analogi sifatida qaralishi mumkin.

Shu o’rinda ayrim cheklovlarni ham qayd etish lozim.

Birinchidan, Avesto diniy matn bo’lib, uning ayrim marosimiy va mifologik qatlamlarini bevosita zamonaviy dunyoviy ta’limga ko’chirib bo’lmaydi. Shuning uchun undan foydalanishda diniy aqidalar emas, balki umuminsoniy axloqiy qadriyatlar - rostgo’ylik, poklik, mehnatsevarlik, tabiatni asrash, oilaga sadoqat - tanlab olinishi kerak.

Ikkinchidan, Avesto matnining katta qismi bizgacha yetib kelmagan va saqlangan qismlari ham turli tarjimalarda turlicha talqin etiladi [1; 2; 13]. Bu esa xulosalar chiqarishda manbalarni qiyosiy o’rganishni talab qiladi.

Amaliy jihatdan aniqlangan xususiyatlar oliy ta’limda bir necha yo’nalishda qo’llanishi mumkin. “Pedagogika tarixi” va “Umumiy pedagogika” fanlarida Avesto tarbiya tizimini mustaqil mavzu sifatida o’rgatish, “Pedagogik valeologiya” fanida poklik va sog’lom turmush tarzi g’oyalarining tarixiy ildizlarini ko’rsatish maqsadga muvofiqdir. Ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarda esa “ezgu fikr, ezgu so’z, ezgu amal” tamoyiliga asoslangan keys va loyiha topshiriqlaridan foydalanish talabalarning axloqiy refleksiyasini rivojlantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari “Avesto” ta’limotida ma’naviy-axloqiy tarbiya yaxlit pedagogik tizim sifatida shakllanganini ko’rsatdi. Uning asosiy pedagogik xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. “Ezgu fikr, ezgu so’z, ezgu amal” triadasi shaxsning tafakkuri, nutqi va xulqini yagona tizimda tarbiyalovchi model hisoblanadi.
2. Erkin tanlov va shaxsiy mas’uliyat g’oyasi tarbiyalanuvchini tarbiyaning faol subyekti sifatida ko’radi va o’z-o’zini tarbiyalashni ustuvor qo’yadi.
3. Jismoniy va ma’naviy poklik birligi sog’lom turmush tarzi va axloqiy tarbiyani uyg’un tashkil etish zarurligini asoslaydi.
4. Mehnat va tabiatni asrash axloqiy burch darajasiga ko’tarilgan bo’lib, mehnat va ekologik tarbiyaning qadimiy asosini tashkil etadi.

5. Oila va jamoa tarbiyaning asosiy muhiti sifatida qaraladi, tarbiya esa yosh bosqichlariga mos tashkil etiladi.
- “Pedagogika tarixi” va “Umumiy pedagogika” fanlari o’quv dasturlarida “Avesto’da ma’naviy-axloqiy tarbiya tizimi” mavzusiga alohida mashg’ulot ajratish;
- “Pedagogik valeologiya” fanida Avestodagi poklik va gigiyena g’oyalarini sog’lom turmush tarzi tarbiyasi-ning tarixiy asosi sifatida o’rgatish;
- talabalar uchun “ezgu fikr - ezgu so’z - ezgu amal” tamoyiliga asoslangan keys, loyiha va axloqiy refleksiya topshiriqlari to’plamini ishlab chiqish;
- Avestoning o’zbek tilidagi tarjimalarini xorijiy ilmiy tarjima va sharhlar bilan qiyosiy o’rganuvchi pedagogik tadqiqotlarni davom ettirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Avesto. Tarixiy-adabiy yodgorlik / Asqar Mahkam tarjimasi. - Toshkent: Sharq, 2001. - 384 b.
2. Avesto: Yasht kitobi / Mirsodiq Is’hoqov tarjimasi. - Toshkent: Sharq, 2001.-128 b.
3. Avesto. Insoniyat tafakkuri javohirlari / Narzulla Jo’rayev tarjimasi. - Toshkent: Ta’lim, 2021.176 b.
4. Yo’ldoshev J., Hasanov S. “Avesto”da axloqiy-ta’limiy qarashlar. - Toshkent: O’qituvchi, 1992.-28 b.
5. Boboyev H., Hasanov S. “Avesto” - ma’naviyatimiz sarchashmasi. - Toshkent: Adolat, 2001.-140 b.
6. Homidov H. “Avesto” fayzlari. - T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2001. - 96 b.
7. Hasanboyeva O. Oilada ma’naviy-axloqiy tarbiya. - Toshkent, 1998.
8. Xayitov Z.U. “Avesto”da ma’naviy-axloqiy tarbiya masalalari // Maktabgacha va maktab ta’limi. - 2024. - № 1(8). - B. 6-9. DOI: 10.5281/zenodo.15143785.
9. Boyce M. Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices. - London: Routledge & Kegan Paul, 1979.- 252 p.
10. Hintze A. Monotheism the Zoroastrian Way // Journal of the Royal Asiatic Society. - 2014. - Vol. 24, No. 2. - P. 225-249.
11. Humbach H. The Gāthās of Zarathushtra and the Other Old Avestan Texts. - Heidelberg: Carl Winter, 1991. - 443 p.
12. Stausberg M., Vevaina Y.S.-D. (eds.). The Wiley Blackwell Companion to Zoroastrianism. - Chichester: Wiley Blackwell, 2015.- 704 p.
13. Авеста. Избранные гимны; Из Видевдата./Пер. с авест., предисл., примеч. и словарь И.М. Стеблин-Каменского.// М.: Дружба народов; КРАМДС - Ахмед Ясови. 1993. 208 с.
14. Маковельский, Александр Осипович. Авеста / А. О. Маковельский; АН Азербайджанской ССР.- Баку: Изд-во АН Аз. ССР, 1960.- 144 с.
15. Kohlberg L. The Philosophy of Moral Development: Moral Stages and the Idea of Justice. - San Francisco: Harper & Row, 1981. - 441 p.
16. Lickona T. Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility. - New York: Bantam Books, 1991. - 478 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.